

Nemzetközi jelentés a vallásszabadságról – 2008

Kiadta az Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2008. szeptember 19.

<http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2008/index.htm>

MAGYARORSZÁG

Az Alkotmány rendelkezik a vallásszabadságról, továbbá más jogszabályok és politikák is hozzájárultak a vallás szabad gyakorlásához.

A kormány a gyakorlatban is tiszteletben tartotta a vallásszabadságot. A szóban forgó jelentéstételi időszakban a kormány vallásszabadsággal kapcsolatos álláspontja nem változott. Azonban a kormány és a vallási szervezetek között az egyház kezében lévő művészeti közgyűjtemények, valamint oktatási és szociális intézmények finanszírozását érintő közelmúltbeli jogszabályok kapcsán kialakult feszültség továbbra is fennállt a jelentéstételi időszakban.

Egyes jelentések a hitbéli meggyőződésen, illetve a vallásgyakorláson alapuló társadalmi visszaélésekről, valamint hátrányos megkülönböztetésről számoltak be. A téma a médiában is nagy figyelmet kapott. Összességében elmondhatjuk, hogy a politikai feszültség és a gazdasági bizonytalanság légkörében fokozódik az antiszemita retorika.

Az Egyesült Államok kormánya az emberi jogok előmozdítására irányuló általános politikája részeként folytatta a vallásszabadsággal kapcsolatos kérdések megvitatását a magyar kormánnyal és a társadalmi szereplőkkel.

I. rész: Vallási demográfia

Az ország alapterülete 93 036 km², népessége 10,1 millió fő.

A vallási hovatartozást Magyarországon szenzitív adatnak tekintik, és hivatalosan nem tartható nyilván. A rendelkezésre álló legutóbbi felmérés, a 2001-es népszámlálás tartalmazott a vallási hovatartozásra vonatkozó fakultatív kérdést, amelyre a lakosság 90 százaléka válaszolt. A válaszok szerint a lakosság 55 százaléka római katolikus, 15 százaléka református, 3 százaléka evangélikus és kevesebb mint 1 százaléka zsidó. Ez az ország négy „történelmi egyháza”. Ezen túlmenően a válaszadók 3 százaléka görög katolikusnak vallotta magát, 15 százalékuk pedig nem nyilatkozott vallási hovatartozásáról. A lakosság kevesebb mint 5 százalékát képviselő csoportok között szerepel a Hit Gyülekezete, több keresztény csoport, öt ortodox vallási csoport, hét buddhista csoport és három iszlám közösség.

Az adatvédelmi szabályozások nem tették lehetővé a vallási életben való részvételre vonatkozó hivatalos adatgyűjtést, a felmérések azonban arra utalnak, hogy az állampolgárok kevésbé voltak vallásosak, mint a közép-európai átlagember. A magyarországi Világgazdasági Kutatóintézet 2004-es felmérése szerint a válaszadók 58 százaléka vallotta magát „hívőnek”, és 55 százalékuk válaszolta azt, hogy hisz „Istenben vagy a természetfelettiben”. A hívők 15 százaléka úgy nyilatkozott, hogy legalább hetente egyszer jár misére illetve istentiszteletre, és 25 százalékuk állította azt, hogy soha.

II. rész: A vallásszabadság helyzete

Jogszabályi/politikai háttér

Az Alkotmány rendelkezik a vallásszabadságról, továbbá más jogszabályok és politikák is hozzájárultak a vallás szabad gyakorlásához. Ezt a jogot a törvények minden szinten védik a visszaélések ellen, legyen szó akár kormányzati, akár magánszereplőkről.

Az Alkotmány rendelkezik a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés szabad megválasztásáról, arról, hogy azt mindenki szabadon gyakorolhatja, illetve szabadon tartózkodhat azok gyakorlásától, továbbá a vallás vagy meggyőződés nyilvános vagy magánéletbeli – egyéni, vagy másokkal együtt végzett vallásos cselekedetek és szertartások formájában, vagy más módon történő – gyakorlásának vagy tanításának jogáról.

Az Alkotmány az egyházat különválasztja az államtól. Az államnak semlegesnek kell maradnia ideológiai kérdésekben, kötelessége azonban biztosítani a személyes meggyőzések szabad kialakításának lehetőségét. Az állampolgároknak ahhoz is joguk van, hogy pert indítsanak az állam ellen a vallásszabadság alkotmányos megsértéséért.

A magyar Büntető Törvénykönyv „A lelkiismereti és vallásszabadság megsértése” című rendelkezése leszögezi, hogy aki mást annak lelkiismereti szabadságában erőszakkal vagy fenyegetéssel korlátoz, vallásának szabad gyakorlásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályoz, az büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Aki mást valamely vallási csoporthoz tartozása miatt bántalmaz, büntetést követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

Nincs államvallás, és a törvények értelmében minden bejegyzett vallási csoportot azonos jogok illetnek meg. A négy történelmi felekezet (római katolikus, református, evangélikus és zsidó) a vallási csoportoknak juttatott állami támogatás 93 százalékán osztozik. A hagyományos felekezetek mellett adókedvezményekre is jogosultak.

Az állam és a római katolikus egyház közötti kapcsolatot az 1990-es, 1994-es és 1997-es vatikáni szerződések szabályozzák. Ezek a megállapodások egyben az állam és más vallási felekezetek közötti kapcsolatok szabályozásához is keretet adnak. A jelentéstételi időszakban a kormány választottbírói testülete és a Szentszék tárgyalt a vatikáni szerződésnek megfelelően kialakított rendszer módosításáról. A felek egyetértettek abban, hogy az 1997-es szerződést a közéletben bekövetkezett strukturális és közigazgatási változások miatt frissíteni kell, azonban úgy vélték, hogy az alapelvek változtatása nem szükséges.

Húsvéthétfő, pünkösdhétfő, mindenszentek napja és a karácsony nemzeti ünnepnapok.

Az állam működteti a katonai lelkészi szolgálatot négy felekezet esetében, melyek nagy számban képviseltetik magukat a hadseregben (e felekezetek a Katolikus Egyház, a Református Egyház, az Evangélikus Egyház, valamint a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége). A fegyveres erőknél a vallás szabad gyakorlását (nemcsak magánúton, hanem nyilvánosan is) minden felekezet számára biztosítják. A lelkészi szolgálatot a Honvédelmi Minisztérium finanszírozza és tartja fenn. Az értékelési időszakban a Római Katolikus Egyház és a kormány újratárgyalta a katonai lelkészi szolgálatokat szabályozó 1994-es szerződést. Az újratárgyalást a fegyveres erők szerkezetének közelmúltbeli alapvető változásai, például a sorkatonai szolgálat eltörlése és a fegyveres erők nemzetközi kiküldetéseinek növekvő száma tette szükségessé. Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium hasonló rendszert működtet a vallási szertartások börtönökben történő gyakorlásával kapcsolatban.

A lelkiismereti szabadságról szóló 1990. évi törvény szabályozza a vallási közösségek tevékenységeit és az általuk élvezett előnyöket, valamint meghatározza a jogi státusz feltételeit. Az egyházakat a megyei bíróságok jegyzik be. A követelmények igen formálisak: az egyházat 100 magánszemélynek kell létrehozni, továbbá rendelkeznie kell alapszabállyal, valamint választott közigazgatási testülettel és képvisellel. A bíróság eldönti, hogy az új csoport megfelel-e az alkotmányos és jogi követelményeknek, és ha igen, a bíróság nem utasíthatja vissza a bejegyzési kérelmet. Bár minden csoport szabadon gyakorolhatja hitét, a hivatalos bejegyzés jogokat biztosít és kötelezettségeket ró a működő oktatási és szociális intézményekre, valamint hozzájárulást biztosít az állami támogatás számos formájához. Minden bejegyzett egyház ugyanolyan jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik. 2007-ben 7 új vallási csoportot jegyeztek be, nevezetesen a Budapesti Unitárius Egyházközséget, a Magyarországi Görög Ortodox Egyházat, a Kolping Oktatási és Szociális Intézményfenntartó Szervezetet, a Wesley Egyházi Szövetséget, a Khyenkong Karma Tharjay Buddhista Egyházközösséget, a Gyémánt Út Egyházközösséget és a Moralitás Közösségét. A jelentéstételi időszak végén összesen 361 bejegyzett egyház volt az országban.

A tanulók vagy a szülők kérése esetén az egyházak jogosultak arra, hogy állami oktatási intézményekben vallásos oktatási tevékenységet folytassanak. A vallásoktatás az állami oktatási intézményekben nem része a tantervnek, de a kormány engedélyezi az általános és középiskolai tanulóknak, hogy beiratkozzanak tanterven kívüli vallási nevelést biztosító órákra. Fakultatív vallásoktatásra rendszerint a szokásos iskolai nap után kerül sor, az oktatást az iskola létesítményeiben különböző vallási csoportok képviselői tartják. Bár a kormány a kisebb felekezetek számára is biztosítja annak lehetőségét, hogy állami oktatási intézményekben vallási oktatást végezzenek, a tanítás utáni vallásoktatás túlnyomó részét a négy történelmi felekezet nyújtja. A nem állami oktatási intézmények nem kötelesek vallási nevelést biztosítani.

A vallásszabadságra vonatkozó korlátozások

A kormány a gyakorlatban is tiszteletben tartotta a vallásszabadságot. A szóban forgó jelentéstételi időszakban a kormány vallásszabadsággal kapcsolatos álláspontja nem változott.

Az állampolgárok jövedelemadójuk egy százalékát az általuk választott vallási csoportnak adományozhatják és adókedvezményben részesülhetnek. Ez minden törvényesen bejegyzett vallási csoportra vonatkozik. Az adófizetői hozzájárulásokon túl a kormány is nyújt pénzügyi támogatást a bejegyzett vallási csoportok számára. A kormány a bejegyzett csoportoknak szánt adófizetői hozzájárulásokat az egyéni hozzájárulások arányában a teljes adóbevétel további 0,9 százalékával egészíti ki. 2007-ben ennek a kiegészítő finanszírozásnak az összege 67,6 millió USD (10,8 milliárd HUF) volt, mely 2008-ban 74 millió USD-re (11,9 milliárd HUF-ra) nőtt. További finanszírozást biztosítanak különféle tevékenységekre, mint például a művészeti közgyűjtemények fenntartására, az egyházi intézmények újjáépítésére és felújítására, a vallásoktatás támogatására, a vissza nem szolgáltató egyházi vagyon kompenzálására, valamint a legkisebb falvak szolgálatában lévő egyházi személyzetnek nyújtott támogatásra. 2007-ben ez közel 91,7 millió USD-t (14,7 milliárd HUF) tett ki, míg 2008-ban 91 millió USD-ra (14,6 milliárd HUF) csökkent. A kormány az egyház által működtetett szociális szolgálatokat és iskolákat is támogatta. 2007-ben a támogatás becsült összege 398 USD (63,7 milliárd HUF) volt. 2008-ban a kormány új pénzügyi támogatási formát vezetett be az oktatási és kulturális szolgáltatásokat nyújtó egyházak számára, melynek célja a roma kisebbség társadalmi integrációja. 2008-ban ez a támogatási forma a becslések szerint 312 000 USD-t (50 millió HUF) tesz ki.

A törvényesen bejegyzett vallási csoportok által üzemeltetett oktatási és szociális intézmények, például iskolák és idősothonok a jogszabályok értelmében ugyanarra az

állami támogatásra jogosultak, mint az állami vagy önkormányzati fenntartású intézmények. A különböző egyházaknak oktatási és szociális szolgáltatásokra juttatott állami támogatás továbbra is vita forrása az egyház és az állam között. Június 3-án az Állami Számvevőszék (ÁSZ) hivatalos jelentést adott ki, amely azt a következtetést vonta le, hogy 2005-ben és 2006-ban a kormány 17 178 220 USD (2,7 milliárd HUF) összegű támogatást tartott vissza az vallási szervezetek által működtetett iskoláktól. A Református Egyház bejelentette azt a szándékát, hogy az Alkotmánybírósághoz fordul arra hivatkozva, hogy az állam nem tett eleget a törvény által előírt kötelezettségének. A Katolikus Egyház még nem jelentette be az Állami Számvevőszék jelentésével kapcsolatos döntését. Hiller István oktatási és kulturális miniszter szerint jelenleg nincs pontos módszer az egyház által működtetett iskoláknak nyújtott kiegészítő finanszírozás kiszámítására, de jelezte, hogy hamarosan kormányrendelet kiadására kerül sor. A történelmi egyházak kifejezésre juttatták nem tetszésüket azzal kapcsolatban, hogy a kérdést törvény helyett rendelettel próbálják rendezni.

Az egyházak vezetői továbbra is arra panaszkodtak, hogy a művészeti közgyűjtemények és az egyházak által biztosított más közszolgáltatások fenntartására szánt állami támogatás kevés, és jelentősen csökkentett összegben kapják meg. Az elmúlt három évben számos, az egyház által működtetett művészeti gyűjteményt zártak be az állami pénzügyi támogatás hiánya miatt.

2006 áprilisában az ellenzéki politikusok panaszt nyújtottak be az Alkotmánybírósághoz arra hivatkozva, hogy a 2006. évi költségvetés a központi költségvetés vonatkozásában hátrányos megkülönböztetést alkalmazott az egyház által működtetett közszolgáltatásokkal szemben, és így megsértette az 1997. évi vatikáni megállapodást. A bíróság nem hozott ítéletet az ügyben a jelentéstételi időszak végéig.

2005-ben a kormány határozatot fogadott el, amellyel lehetővé tette a vagyonvisszaadásra vonatkozó tárgyalások gyors lefolytatását és a fennálló követeléseknek – az eredeti törvényben előirányzott – 2011 helyett 2006-ban történő lezárását. Három vallási csoport (a római katolikus, a zsidó és a budai szerb ortodox egyház) döntött úgy, hogy az új eljárást választja, de sem a református, sem az evangélikus egyház nem választotta ezt az eljárást. A jelentéstételi időszak végéig (mintegy 623 millió USD, illetve 100 milliárd dollár értékben) 2502 ingatlant adtak vissza, és kárpótlás formájában 418 millió USD (67 milliárd HUF) összeget fizettek ki. A katolikus, a református és az evangélikus egyháznak a jelentéstételi időszak végén 196 hátralékos ügye volt (23,5 millió USD, illetve 3,7 milliárd HUF értékben). A résztvevők összességében kielégítőnek tartották az eljárást. A zsidó közösség tagjai az ingatlan-visszaadási folyamatot általában tisztességesnek ítélték meg, de jelezték, hogy a visszatérítési folyamatból kifejezetten kizárt, 2,3–18,6 milliárd USD (430 milliárd – 3,44 billió HUF) becsült értékű, örökös nélküli zsidó ingatlanokért is igénylik a kárpótlást. Az örökös nélküli zsidó ingatlanok pénzügyi ellentételezése érdekében a kormány 2007. november 27-én határozatot adott ki egy olyan közös bizottság létrehozásáról, amely a kormány és a zsidó közösségek képviselőit tömörítené. A megállapodást megkötötték; ennek értelmében a kormány vállalta, hogy öt év alatt 21 millió USD-t utal át a Magyar Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK) részére. 2007 decemberében a MAZSÖK számlájára 12,6 millió USD-t (2,3 millió HUF) utaltak át. A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) a támogatást a Holokauszt túlélőinek megsegítésére költi.

Nem érkezett jelentés az országban a vallás miatt bebörtönzött vagy őrizetbe vett személyekről.

Erőszakos hittérítés

Nem érkezett jelentés erőszakos hittérítésről, illetve olyan esetekről, hogy kiskorú amerikai állampolgárokat elraboltak volna vagy illegálisan elszállítottak volna Egyesült Államokból,

illetve arról sem történt bejelentés, hogy visszautasították volna az ilyen állampolgároknak az Egyesült Államokba való hazatérését.

Pozitív fejlemények a vallásszabadság tekintetében

A kormány és valamennyi parlamenti párt politikusai folytatták az antiszemitizmus elleni tevékenységüket, nyíltan elítélve a jobboldali szélsőséges mozgalmakat és a társadalmi intoleranciát. A kapcsolattartók a politikai színtér minden részéről a szélsőségesség fokozott kockázatáról – többek között antiszemita érzelmekről és cselekedetokről – tettek jelentést, ami kapcsolatban áll a politikai feszültséggel és a gazdasági bizonytalansággal.

Június 22-én Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és Orbán Viktor, az ellenzéki Fidesz elnöke is találkozott az országba látogató izraeli főbabbival, Yona Metzgerrel. A felek olyan, a magyar zsidó közösség számára fontos problémákat vitattak meg, mint az oktatásügy, a diverzitás és az antiszemitizmus. Metzger azért érkezett a magyar fővárosba, hogy megnyissa az egyik budapesti zsinagóga új szárnyát; a Holokauszt óta ez az első zsinagóga-bővítés a fővárosban.

Júniusban az Országgyűlés Külügyi Bizottságának többpárti delegációja négynapos hivatalos látogatást tett Izraelben. A delegáció a vallási toleranciáról tárgyalt magas rangú államtisztviselőkkel, és találkozott magyar-izraeli kettős állampolgárokkal is.

Május 14-én és 15-én Gyurcsány Ferenc miniszterelnök hivatalos látogatást tett Izraelben, ahol részt vett az Izrael Állam alapításának 60. évfordulója alkalmából rendezett hivatalos ünnepeken.

Május 1-jén Szekeres Imre honvédelmi miniszter Aliza Bin-Noun izraeli nagykövettel és April H. Foley amerikai nagykövettel együtt csatlakozott az auschwitzi és birkenai haláltáborokat összekötő 3 km-es szakaszon tett „Élet menete” zarándoklathoz, hogy leróják tiszteletüket a Holokauszt hatmillió áldozata előtt.

Április 16-án, a Holokauszt hivatalos magyarországi emléknapján a kormány és az ellenzéki politikusok közösen rótták le tiszteletüket a Holokauszt magyar áldozatai előtt a Budapest különböző helyszínein tartott megemlékezéseken. A korábbi évekhez hasonlóan közel ötezren, köztük miniszterek és a különböző pártok országgyűlési képviselői vettek részt az „Élet menete” fáklyás felvonuláson.

Február 28-án Sólyom László köztársasági elnök és Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke részt vett a jeruzsálemi Jad Vasem Intézet által szervezett „Igazságos a nemzetek között” díjkiosztó ünnepségen. Beszédében Sólyom László köztársasági elnök megemlékezett a Holokauszt áldozatairól, valamint azokról, akik megmentették a túlélőket.

Február 18-án az Országgyűlés – a többségi kormánypárt, az MSZP kezdeményezésére – módosította a Büntető Törvénykönyvet, törvény által büntetendővé téve a gyűlöletbeszédet. A törvény kimondja, hogy az, aki bármely etnikai csoporttal kapcsolatban felbujtó kifejezéseket használ, vagy „megsérti a csoporthoz tartozók emberi méltóságát”, két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A törvényt azonban nem támogatta a kisebbségi kormánypárt, a Szabad Demokraták Szövetsége, az ellenzéki pártok és a kormány egyes tagjai. Sólyom László köztársasági elnök a törvényt alkotmányellenesnek tartotta, ezért előzetes felülvizsgálatra az Alkotmánybíróság elé küldte. A belföldi emberi jogi csoportok egyetértettek Sólyom köztársasági elnökkel abban, hogy a módosítás korlátozza a szólásszabadságot. A vallási csoportok – különösen a zsidó közösség – egyet nem értésüket fejezték ki. Az ügyet az Alkotmánybíróság a jelentéstételi időszak végéig nem zárta le.

A január 27-én az auschwitz-birkenauai tábor felszabadításával kapcsolatban a Holokauszt Dokumentációs Központban szervezett megemlékezésen különböző közéleti személyiségek is részt vettek.

A XLVII. törvény hatálya alá tartozó visszatérítési ügyek nem zárultak le. A 2006. március 31-én életbe lépett törvény hatályát 2007 januárjáig meghosszabbították, hogy lehetővé tegye azoknak a személyeknek a kártérítési igényeit, akiknek a közvetlen hozzátartozói a Holokauszt során, szovjet kényszermunka-táborokban vagy 1939 és 1989 között haltak meg a magyar hatóságok politikai indíttatású önkényuralmi fellépésének következtében, valamint az olyan személyek kártérítési igényeit, akik a II. világháború alatt radikális, vallási vagy politikai okok miatt végeztek kényszermunkát. A zsidó közösségek kedvezően fogadták a kormány határozatát, és megjegyezték, hogy Magyarország az egyetlen olyan ország, amely ilyen módon nyújt kártérítést. A jogosult személyek átalányösszegként 2581 USD (400 000 HUF) kártérítést igényelhetnek minden házastárs, élettárs vagy gyermek után, és 1290 USD (200 000 HUF) értékű átalányösszeget minden megölt testvér után, továbbá kárpótlási jegyet vagy havi életjáradékot a kényszermunka után. Ebben az időszakban 60 országból több mint 97 600 kérelmet nyújtottak be az Országos Igazságszolgáltatási Tanácshoz. 2008. június végéig 37 200 határozatot adtak ki, és 7,6 millió USD (1,181 milliárd HUF) összeget utaltak át a jogosult kérelmezőknek.

A jelentéstételi időszakban a Holokauszt időszakának archívumaihoz való hozzáférés tekintetében a magyar hatóságok és az Amerikai Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma (USHMM) közötti együttműködés kielégítő volt. Az USHMM a magyarországi Holokauszt történeti kutatásával kapcsolatban számos mikrofilm-gyűjteményt kapott a Magyar Országos Levéltártól (MOL) és Budapest Főváros Levéltárától (BFL). Az USHMM sikeresen tárgyalta az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárával (ÁBTL) kötött együttműködési megállapodásának módosításáról, és az USHMM és az ÁBTL között megkezdődött az együttműködés második szakasza. Magyarországi látogatása során Henry Mayer, az USHMM főlevéltárosa engedélyt kapott a Pénzügyminisztérium kárpótlási gyűjteményének és ingatlan-visszaadási nyilvántartásának megtekintésére, amely hamarosan az USHMM mikrofilmjezési projektjében is részt vesz. Gecsényi Lajos, a MOL főigazgatója és a Miniszterelnöki Hivatal archívumokkal foglalkozó munkacsoportjának vezetője a jövőbeni együttműködés megvitatása céljából látogatást tett az USHMM-ben.

III. rész: Társadalmi visszaélések és hátrányos megkülönböztetés

A zsidó közösség képviselői arról számoltak be, hogy 2006-hoz képest fokozódott az antiszemitizmus, különösen a kormányellenes tüntetések alatti verbális támadások formájában. A MAZSIHISZ ezt a tendenciát antiszemita csoportoknak tulajdonítja, amelyek az ország gazdasági problémái miatt kialakult széles körű elégedetlenséget igyekeznek kihasználni. Az év során a politikusok és a média is jelentős figyelmet fordítottak az antiszemitizmus problémájára. Május 8-án az *International Herald Tribune* (IHT) Ladányi János magyar szociológust idézte, aki azt állította, hogy „Magyarországon ma teljesen rendben van, ha valaki vallásos zsidóként viselkedik. De az, amit ma itt tagadnak, az a gondolat, hogy a zsidók – függetlenül attól, hogyan viselkedünk – nem különböznek a nem zsidóktól.” Ugyanebben a cikkben Frank Tibor magyar történész azt észrevételezte, hogy a „zsidó kérdés történelmünk szélesebb körű átértékelésének része.” Mráz Ágoston politikai elemző megjegyezte, hogy bár „én magam nem hiszem, hogy egyértelműen erősödik az antiszemitizmus, immár lehetőség van arra, hogy sokkal határozottabban kezeljük a problémát.”

Április 1-jén szélsőjobb oldali csoportok megtámadtak egy belvárosi jegyirodát, miután az üzlet egyik alkalmazottja vitába keveredett egy vásárlóval, aki egy a szélsőjobb által támogatott együttes koncertjére szeretett volna jegyet venni. Április 7-én és 11-én a

szélsőjobboldali „flash mob”-okat antifasiszta tüntetések követték a jegyirodánál; a 3-400 ellentüntetős jelentős számbeli fölényben volt a 40 jobboldali tüntetővel szemben. Az ellentüntetéseken részt vett a miniszterelnök, az éppen Magyarországon tartózkodó korábbi német kancellár, Gerhard Schröder, valamint a parlamenti pártok különböző tagjai is. Sólyom László köztársasági elnök látogatást tett a jegyirodában, és támogatásáról biztosította az antifasiszta demonstráció résztvevőit. Április 16-án Demszky Gábor, Budapest főpolgármestere az Élet menetére való megemlékezésen emlékeztetett arra, hogy „a bal- és jobboldali, a liberális, konzervatív, szocialista, fideszes és MDF-es helyi önkormányzati politikusok először álltak szemtől szemben a kisebbségeket és a demokráciát fenyegető fasiszta provokátorokkal. ... Ez rendkívül jelentős fordulópont volt a békés antifasiszta emberek mobilizálásának tekintetében.”

2007. április 17-én a kuruc.info weboldalon egy cikket tettek közzé Aliza Bin-Noun magyarországi izraeli nagykövetről. A cikk azt állította, hogy a nagykövettel egy helyi folyóirat interjút készített, amelyben azt mondta, hogy minden magyar el akarja adni Magyarországot, és azért érkeznek a zsidók, hogy felvásárolják. A nagykövet tagadta, hogy így nyilatkozott volna. A magyar hatóságok az Egyesült Államok segítségét kérték a kuruc.info-val kapcsolatban, mivel a weboldal szervere az Egyesült Államokban található.

Március 18-án a konzervatív irányultságú *Magyar Hírlap* (MH) leköszölt egy nyíltan antiszemita vezércikket. A szerző, Bayer Zsolt a cikkben azt állította, hogy „1967-ben a pesti zsidó újságírók még Izraelt gyalázták. Ugyanezek a pesti zsidó újságírók ma az arabokat gyalázzák. Meg a Fideszt. Meg bennünket. Mert jobban gyűlölnék minket, mint mi őket... a pusztá létezésük indokolja az antiszemitizmust.” Tovább fokozta a helyzetet egy a Fidesz honlapján Bayerról és a Fidesz elnökéről, Orbán Viktorról megjelent fénykép, amely egy későbbi, ettől független eseményen készült. A parlamenti pártok vezető tisztviselői, valamint az Országgyűlés Emberi Jogi Bizottságának az ellenzéki Fideszhez tartozó elnöke, Balog Zoltán elítélte a cikket, és azt „megbocsáthatatlannak és megvédhetetlennek” nevezte. Az SZDSZ a *Magyar Hírlap* bojkottálására szólított fel és lemondta előfizetését. Bayer a cikkére adott kemény reakciókra azzal válaszolt, hogy „Nem kell félniük tőlem. Nem tőlem kell félniük”, és hangsúlyozta, hogy azt kellett volna mondania, hogy nem a zsidók létezése okozza az antiszemitizmust, hanem sok zsidó cselekedetei és szavai. Március 28-án Széles Gábor, a *Magyar Hírlap* tulajdonosa közzétette véleményét, miszerint a cikk ugyan megbotránkoztató lehetett, de az embereknek joguk van véleményük kinyilvánítására, és ez a cikk vitaindító lehet. Április 9-én a *Magyar Hírlap* főszerkesztője, Kocsis L. Mihály azt írta, hogy az ő hibája, hogy Bayer cikke megjelent, és hogy az Országgyűlés Emberi Jogi Bizottsága elnökének, Balog Zoltánnak igaza volt, amikor a cikket elfogadhatatlannak és megvédhetetlennek nevezte. Július 1-én Kocsis L. Mihályt Stefka István váltotta a főszerkesztői székben.

November 16-án Döry Miklós (az MSZP helyi frakciójának képviselője) Budapest 13. kerületi önkormányzatának ülésen azon véleményének adott hangot, hogy Szabó György (izraeli-magyar kettős állampolgár és a Fidesz helyi frakciójának képviselője) nem értette a kormányprogramot, mivel „túl sok időt töltött Izraelben.” Döry arra is utalt, hogy amennyiben Szabó György nem érzi jól magát Magyarországon, könnyen elhagyhatja az országot. A Fidesz és az SZDSZ egyaránt nyíltan antiszemitanak minősítette a megjegyzést, és arra kérte az MSZP-t, hogy zárja ki a pártból Döry Miklóst. AZ MSZP elutasította az antiszemitizmusra vonatkozó vádakát, és nem zárta ki Döryt a pártból.

Szeptember 10-én a Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP) elnöke, Semjén Zsolt az Országgyűlésben a magyarországi zsidókhoz szólt, és azt a kérdést tette fel nekik, hogy „jó-e a magyar zsidóságnak, ha egy rossz politika túszerként löki maga elé Schwarz bácsit és Weisz nénit?” Politikai ellenfelei és a különböző médiaforumok egyaránt bíralták Semjént, aki elutasította a vádakát, és azt állította, hogy szavait szándékosan félreértelmezték a

kormány politikusai. Semjén rágalomhadjáratot indított a *Napi Gazdaság* újságírója ellen, aki antiszemita ként bélyegezte meg.

Augusztus 28-án egy jól ismert magyar blogszerző nyíltan antiszemita nézeteket juttatott kifejezésre az ország egyik fő kereskedelmi csatornája, a TV2 reggeli beszélgetőműsorában. A csatorna vezetése elnézést kért, és ígéretet tett arra, hogy a jövőben körültekintőbbek lesznek a meghívottak kiválasztásakor.

A Magyar Gárda megalakulása 2007 nyarának végén komoly aggodalmat keltett a zsidó és a roma közösségeken belül a jelentéstételi időszakban. Az ország II. világháború alatti fasiszta rendszerének tulajdonított szimbólummal díszített egyenruhákat viselő első 56 „gárdista” felavatása a Magyar Gárda elleni tüntetésekhez vezetett, amelyeket a Nagy Imre Társaság, a Magyar Antifasiszta Liga és mások támogattak. Az avatási ünnepség alatt a Gárda zászlaját megáldotta egy katolikus pap, egy evangélikus lelképásztor és egy református lelkész. A Katolikus Püspöki Konferencia és a Magyar Református Egyház egyaránt azt állította, hogy az egyházi személyek nem a felekezetüket képviselték, az evangélikus egyház pedig vizsgálatot indított az evangélikus lelkész részvételével kapcsolatban. A nemzetközi és az európai zsidó kongresszusok vezetői a MAZSIHISZ-szel együtt annak biztosítására kérték a miniszterelnököt, hogy a Magyar Gárda ne jelentsen fenyegetést a magyarországi zsidókra nézve. A Bloomberg News arról tudósított, hogy az ötvenhat Magyar Gárda-tag fényesre suvickolt katonai bakancsban és fekete egyenruhában menetelt a budapesti köztársasági elnöki palotáig, ahol jobb kezüket üdvözlő tartásba emelve ígérték, hogy megvédik az országot a „vérszívóktól”. A cikk megjegyezte, hogy a neonáci menetelők hűségesküt tettek egy olyan ünnepségen, amely „azoknak a magyar fasisztáknak a képét” idézte fel, „akik ugyanilyen lobogó alatt meneteltek az 1930-as években.”

Szeptember 5-én Orbán Viktor, a Fidesz elnöke a Magyarországra akkreditált nagykövetekkel szervezett találkozón elítélte a Magyar Gárda létrehozását, a gyűlöletbeszédet és a gyűlölet politikusait. Augusztusban Orbán és a Fidesz frakcióvezetője, Navracsics Tibor levelet írt a Zsidó Világkongresszusnak, amelyben megígérték, hogy megvédik a magyarországi zsidók emberi jogait és polgári szabadságjogait. 2007. augusztus 31-én a Magyar Gárda elleni többpárti konszenzus demonstrálását célzó ötpárti sajtókonferencián heves vitát generált az a vád, hogy bizonyos pártok elfogadják az antiszemita elemek támogatását vagy politikai előny érdekében manipulálják a kérdést.

A budapesti bírósági rendszer elé a Magyar Gárda megalakulásának jogszerűségével kapcsolatban benyújtott ügy még mindig nem zárult le.

A *Magyar Demokrata* című hetilap továbbra is antiszemita cikkeket közölt, csakúgy, mint a radikálisabb *Magyar Fórum* című hetilap. Az országban számos szélsőjobboldali weboldal működött, többségük nyíltan antiszemita nézeteket képviselt. Civil szervezetek jelentése szerint a kormány azért ellenőrizte a weboldalak tartalmát, mert a jogszabályok értelmében az olyan jelképek, mint a horogkereszt, a sarló és kalapács, valamint a vörös csillag nyilvános használata tilos.

2007-ben a rendőrség szerint 287 esetben jelentettek zsidó vagy keresztény tulajdon elleni vandalizmust vagy rongálást (37-et istentiszteleti helyszínről és 250-et temetőkből), ezzel szemben 2006-ban 387 bejelentett eset volt. A rendőrség és az egyházi hatóságok szerint az események fiatalkorúak vandál cselekedetei voltak és nem a vallási intolerancia megnyilvánulásai. Az esetek között szerepel egy 2008. május 2-i esemény, amelyben két tizenéves fiú elismerte, hogy vandál cselekedeteket hajtottak végre a kaposvári zsidó temetőben, ahol horogkereszteket és antiszemita jelmondatokat festettek két tucát sírra. 2008 áprilisában a rendőrség letartóztatott két huszonéves személyt, akik a vád szerint betörték az Északkelet-Magyarországon lévő Mád zsinagógájába. A betörők jelentős károkat

okoztak az épületben és a berendezésben – beleértve a főszentély belső falait is –, miközben készpénzt és értéktárgyakat kerestek. 2008. április 8-án egy nagy horogkeresztet rajzoltak a budai nagyzsinaagógára. Az egyik budapesti katolikus templom falát tavasszal több alkalommal is vörös festékkel és piszokkal kenték össze. 2007 szeptemberében a sajtó arról számolt be, hogy ismeretlen vandálok festékszóróval antiszemita jelmondatokat írtak egy mozgó Holokauszt-emlékkiállításra, Budapest közvetlen közelében. Gödöllő város rendőrsége szerint a célpont egy vasúti kocsis volt, amelyet 2006 áprilisa óta szerte az országban kiállítottak.

Júniusban egy evangélikus papot három fiatalember zaklatott, majd megvert Sopronban egy 24 órás bibliaolvasó ünnepséget követően.

December 7-én három középkorú férfit letartóztattak a budapesti Hannukah gyertyagyújtó ünnepség során elkövetett rendzavarásért. A három férfi egy gyér létszámú demonstráció résztvevője volt, amelyet az ünnepség helyszínétől nem messze tartottak. A résztvevők Magyarország náci múltjára emlékeztető transzparenszeket és zászlókat lengettek. A tüntetők megkísérelték megakadályozni az ünnepség megtartását, beleértve a hangosbemondók és a hangos szirénák használatát is. Antiszemita és Izrael-ellenes üzeneteket tartalmazó hatalmas posztert akasztottak fel azon a téren, ahol a gyertyagyújtó ünnepséget tartották. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök elítélte a demonstrációt. A rendőrség több órával később szabadon engedte a letartóztatott férfiakat.

Októberben a Szovjetunió elleni 1956-os felkelés 51. évfordulóján néhány tüntető Izrael elleni antiszemita jelmondatokat skandált Budapesten.

A jelentéstételi időszakban folytatódott a Képíró Sándor elleni háborús bűnök elkövetése miatt indított vizsgálat. Képíró 1944-ben egy magyar bíróság bűnösnek találta és 10 év börtönre ítélte a szerbiai Újvidéken 1942. januárjában elkövetett tömeggyilkosságban betöltött szerepéért, amelyben több mint ezer embert, főként zsidókat öltek meg. A nácik 1944 márciusában elfoglalták Magyarországot, a büntetést nem hajtották végre, Képíró pedig a világháború után Argentínába menekült. Távollétében újra bűnösnek ítélte a kommunista rendszer 1946-ban. 1996-ban visszatért Magyarországra; 2006 szeptemberében a Los Angeles-i székhelyű Simon Wiesenthal Központ kiderítette, hogy Budapesten él, és azonnali büntetését kérte. 2007. március 1-jén a Budapesti Központi Kerületi Bíróság úgy határozott, hogy az 1944-es ítélet nem hajtható végre, mert az ítéletet igazoló iratok pótolhatatlanul elvesztek. A Fővárosi Ügyészségi Nyomozó Hivatal 2007. március 6-án az ügyben új nyomozást indított. 2007. augusztus 13-án Magyarország az ügygel kapcsolatban jogsegély-kérelmet nyújtott be a Szerb Köztársaság Igazságügyi Minisztériumához, és a nyomozást a válasz kézhezvételéig ideiglenesen felfüggesztette. 2008. március 13-án a szerb hatóságok egy jelentéssel válaszoltak, amelyben szerepelt, hogy a szerb nyomozó bíró hat tanú jelenlétében meghallgatást tartott, de az eltelt idő miatt egyikük sem tudta Képíró fénykép alapján azonosítani. A szerb hatóságok a magyar tisztviselők számára lehetővé tették, hogy az ügyhöz kapcsolódó szerb és montenegrói archívumokban kutassanak. 2008. május 28-án az ügyészségi hivatal elrendelte a nyomozás folytatását, továbbá jelezte, hogy ezt követően újabb jogsegély-kérelmet küldhet a szerb archívumok kutatásához.

Egy újságíró 2007 februárjában történő beperelését követően a Fővárosi Bíróság úgy határozott, hogy az Állambiztonsági Levéltár legálisan kiadhat titkos dokumentumokat hat egyházi vezetőről (három római katolikus püspökről, egy nyugalmazott evangélikus püspökről, egy evangélikus volt tisztségviselőről és a MAZSIHISZ főigazgatójáról). Az újságíró azt vizsgálta, hogy együttműködtek-e a kommunista érában tevékenykedő titkosszolgálatokkal. A bíróság határozata szerint mind a hatan közéleti személyiségek voltak, mivel módjuk és lehetőségük volt arra, hogy befolyásolják a közvéleményt. 2007.

március 27-én a katolikus püspökök fellebbezést nyújtottak be a Legfelsőbb Bírósághoz. Az ügy nem zárult le a jelentéstételi időszak végéig.

A keresztény egyházak és a zsidó közösség a Keresztény-Zsidó Társaság égisze alatt továbbra is rendszeresen szervezett rendezvényeket, melyek az egyházi akadémikusok közötti dialógusnak kívántak teret adni. A közös társadalmi és politikai célok elérése érdekében a vallási csoportok is komoly hajlandóságot mutattak a különböző területeken folytatandó közös munkára. 2008. április 18-án a négy történelmi felekezet (katolikus, református, evangélikus és zsidó) közös sajtókonferenciát tartott, amelyen elítélték a szélsőjobboldali gondolkodásmódot. Abban is megállapodtak, hogy jövő év áprilisától saját közösségeiken belül minden évben megemlékeznek a Holokauszt magyar áldozatairól.

IV. rész: Az Amerikai Egyesült Államok kormányzati politikája

Az USA kormánya felvetette a kormánynál a szélsőjobboldali csoportok által szervezett nyilvános antiszemita zavargások problémáját, mégpedig nemcsak az emberi jogok előmozdítására irányuló általános politikája részeként, hanem azért is, hogy demonstrálja, rendkívül fontosnak tartja a tendencia megfékezését.

Az USA kormánya megbeszélést folytatott a vallásszabadságról a parlamenti képviselőkkel, a politikai pártok vezetőivel, valamint a vallásszabadság kérdésével foglalkozó helyi és nemzetközi civil szervezetek képviselőivel. A nagykövetségi tisztviselők közlőül nyomon követték az antiszemita eseményeket, és a veszély felmérése érdekében rendszeresen konzultáltak a vallási csoportok vezetőivel.

A nagykövetség továbbra is nyíltan hangot adott az antiszemitizmus és a gyűlöletbeszéd elleni véleményének, és szorgalmazta, hogy valamennyi párt így tegyen. Foley nagykövet asszony részt vett a magyarországi zsidó közösségek által szervezett eseményeken, többek között február 28-án a jeruzsálemi Jad Vasem Intézet „Igazságos a Nemzetek Között” díjkiosztó ünnepségén, április 16-án az „Élet menete” fáklyás felvonuláson, a Terror Háza Múzeumban tartott Holokauszt-émlékhangversenyen, valamint április 17-én a Zsidó Múzeumban „A lázadás szabadsága” című fotókiállítás megnyitóján. A nagykövet a honvédelmi miniszterrel együtt május 1-jén részt vett Auschwitzban egy megemlékezésen. A nagykövet június 17-én látogatást tett a balfi Holokauszt-émlékműnél, ahol a helyi közönségnek a tolerancia fontosságáról beszélt. A nagykövetség a roma közösséggel is számos eseményt tartott menetrenden, kihangsúlyozva a valamennyi kisebbség iránti tolerancia fontosságát. Május 23-án a Budapest Analyses nevű magyar politikai elemző csoport nagyra értékelte a nagykövetség azon erőfeszítéseit, melyek célja az intolerancia elleni küzdelem a nyilvános diplomácián és a magánjellelű elköteleződésen keresztül.

A magyarországi közéleti és politikai vezetés élénk politikai kötelezettségvállalása mellett márciusban a nagykövetség elősegítette Gregg Rickman, az antiszemitizmus elleni fellépéssel és annak megfigyelésével megbízott különleges megbízott látogatását, aki találkozott a kormány tisztviselőivel, a parlamenti pártok képviselőivel és vallási csoportok vezetőivel. 2007 novemberében a nagykövetség koordinálta az Anti-Defamation League (ADL) delegációjának látogatását, amely – a Holokauszttal kapcsolatos oktatás fejlesztését célzó erőfeszítéseknek és Magyarország Holokausztban betöltött szerepe elismerésének előmozdítása érdekében – találkozott a külügyminiszterrel és a zsidó közösséggel.

Januárban az ADL – a Holokauszt idején a zsidók megmentéséért tett erőfeszítéseikért – Dr. Ambrus Bayer Klárának ítélte oda a „Courage to Care” bátorság-díjat, ezzel ő az első magyar, akit ezzel a díjjal tüntettek ki.

2007 októberében a nagykövetség elősegítette a New York-i Scheiner rabbi és a magyar vezetők között a magyarországi antiszemitizmus megvitatására irányuló találkozót. Ezt követően a nagykövetség utólagos találkozót szervezett Scheiner rabbi és Orbán Viktor Fidesz-elnök között New Yorkban.

A nagykövetség régóta figyelmeztetett arra, hogy az elhúzódó gazdasági bizonytalanság és a politikai ellenszenv kedvez a szélsőséges „megoldásokat” preferáló gondolatoknak. A parlamenti pártok érdeme, hogy ritkán látható módon egységesen ítélték el a szélsőjobb közelmúltbeli cselekedeteit.

A nagykövetség elősegítette a Holokauszt-éra bizonyítékainak az USHMM-be történő áthelyezését, és a múzeum nagyobb levéltári hozzáférhetősége érdekében folytatta a lobbizást a kormány legmagasabb szintű tisztviselőinél. A nagykövetség továbbra is tevékenyen részt vett a Holokauszt áldozatainak kárpótlásában és vagyonuk visszaadásának rendezésében. A vagyon-visszaadási kérdésekben és a méltányos kárpótlás előmozdításában a nagykövetség tisztviselői együttműködtek a MAZSIHISZ-szel, más helyi és nemzetközi zsidó szervezetekkel, az országgyűlési képviselővel, a Külügyminisztériummal és a Miniszterelnöki Hivatallal.